

szem előtt fogja tartani azt a haladást, melyet az összes nemzetek a múlt évszázadban tettek. A követek és egyéb jelenlévő személyiségek üdvözölték az elnököt a kiállítás megnyitása alkalmából és táviratilag üdvözölték a st.-louisi megbizottakat. Magyarországot a megnyitáskor Szögyény György kormánybiztos és Horti Pál, a magyar csoport tervezője és rendezője képviselték.

A St.-Louisból érkezett hírek szerint a kiállítás a megnyitás napjára nem készült el, úgy hogy egyes csoportok, különösen külföldiek kiállításai még a rendezés kezdetén voltak. A magyar csoport, bár a küldemények idejére megérkeztek, szintén pár heti késedelemmel készül el, aminek okát első sorban a hírlapokban is említett abnormis időjárásban kell keresnünk, amely az építkezéseket az egész kiállítás területén megakasztotta.

E sorok írásakor az Iparművészeti Társulat még nem kapott hivatalos jelentést a magyar csoportról, de a kormánybiztossal folytatott táviratváltásokból következtethető, hogy a munka serényen folyik s a magyar csoport alighanem már készen is van. A látogatók zöme amúgyis csak június hóra várható, amikor az időjárás a legkedvezőbb szokott lenni. Amerikában élő hazánkfiak egyébként a legelőkelőbb figyelemmel kísérik a magyar kiállítást és lapjainkban egymásután jelennek meg erről érdekes tudósítások.

Mint értesülünk, a német szecesszionisták és utánuk a bécsiek is visszaléptek a st.-louisi kiállításon való részvételtől. Állítólag a minisztérium beavatkozott terveikbe s ezt vették zokon.

PIERRE ROCHE francia szobrászművész a modern dekoratív szobrászatban nyitott új csapást. Gypsographie-nak nevezi eljárását, mely nem sokban különbözik a stucco-eljárástól technikailag. Vele azonban a szobrászat keretén belül oly festészeti hatást ér el, amely szorososan a modern törekvésekhez csatolja a díszítő szobrászatot. Olyan plasztika ez, mely inkább csak rajz, a rajzot azonban kiemelkedő vonalak folytán létrejövő világítási effektusok állítják elő. A rajz jellegéhez tartozik az is, hogy mindig teljes akciót, mozgást ábrázol. A kerámia terén is sok érdekes alkotást hozott létre Pierre Roche. Szövetkezett Bigot-val és csempéket, szupra-

portákat, síremlékeket, vázákat, építészeti részleteket készítettek együtt nagy tűzben égetett kerámiából. Roche előszeretettel alkalmazza az emberi formákat egy kissé rodinesque-módon, de sok tanulsággal szolgál az anyag változatos felhasználására, művei közül erre a legkiválóbb példát képezi Loïe Fuller párisi színházának kapubejárata.

EGHALTAK: Hellmuth Eckmann, a Simplicissimus szerkesztője. Heinrich Walter, nürnbergi rézmetsző.

SZAKIRODALOM.

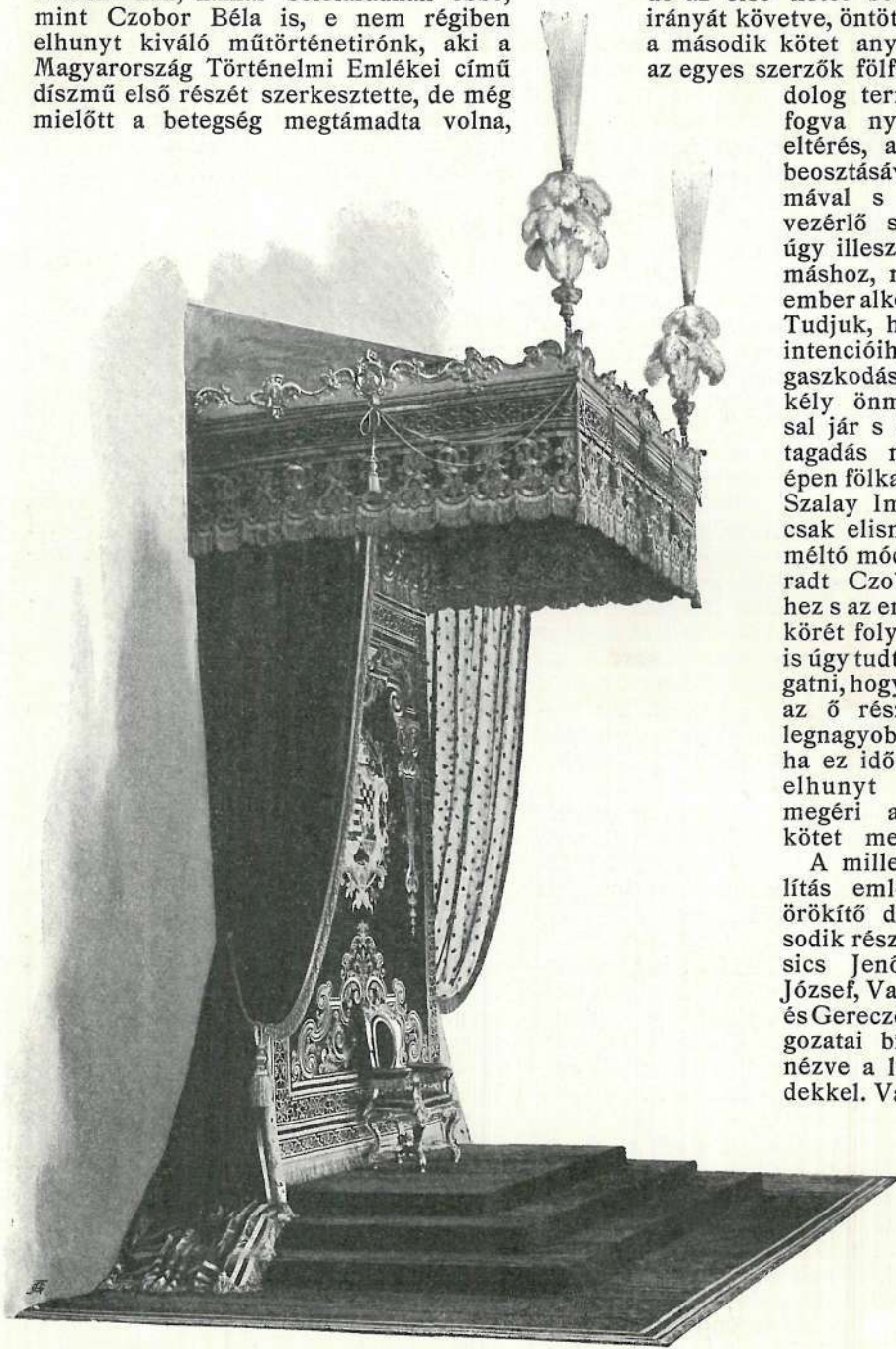
AGYARORSZÁG TÖRTÉNETI EMLÉKEI AZ 1896-İK ÉVI EZREDÉVES KIÁLLÍTÁSON. II. rész. Szerkeszti: Szalay Imre. Budapest—Bécs. Gerlach Márton és Társa 1904, 4° 272 l. — Henszlmann, Ipolyi és Rómer korszakos működése óta művészettörténelmi irodalmunk alig haladt pár lépésnyivel előbbre. Ha fölfogásunk a hazai művészet multjáról mégis nagyban különbözik az érdekes utörökétől, ennek oka főleg abban rejlik, hogy művészetünk emlékei az utolsó két-három évtized folyamán a történelmi színű kiállításokon egyre nagyobb számmal s mind jelentősebb példányokban kerültek közszemlére. E kiállítások mind annak voltak bizonyosságai, hogy a kutatás nálunk Henszlmann és jeles társai működése után sem szünetelt, csak jellege változott meg. Míg műtörténelmünk utörői nem késnek kutatásaik eredményét irodalmi formában közzé tenni, addig a kiállítások érdekében buvárkodó tudósaink megelégedtek azzal, hogy az általuk gyűjtött anyagot a szakembereknek hozzáférhetővé tették. Messzire vezetne, ha azt kutatónk, miért maradt el nem egy ilyenmű kiállításunk anyagának a tüzetes földolgozása, miért nem áll arányban az anyaggyűjtéssel, ennek publikálása. Csak egyet említünk föl e körülmény számtalan okai közül s ez az, hogy maga a kutatás sem folyik nálunk rendszeresen, s bár rátermett, hivatott erők nélkül nem szükkölködünk, tudományos életünk, hivatalos világunk berendezése olyan, hogy minden tagjának idejét szétforgácsolja, úgy hogy egyetlen nagyszá-

bású föladat megoldására csak vajmi kevesen fordíthatják tehetségüket. Ez a fő oka annak, hogy nagyobb szabású tudományos vállalatok nálunk csak nagy nehezen létesülnek s akik intézésükre vállalkoznak, hamar belefáradnak ebbe, mint Czobor Béla is, e nem régiben elhunyt kiváló műtörténetirónk, aki a Magyarország Történelmi Emlékei című díszmű első részét szerkesztette, de még mielőtt a betegség megtámadta volna,

visszalépett a vállalattól. Csak olyan erős szervező talentumnak, mint aminő Szalay Imre, vált lehetségessé, hogy e szép mű végre várva várt befejezéséhez jutott.

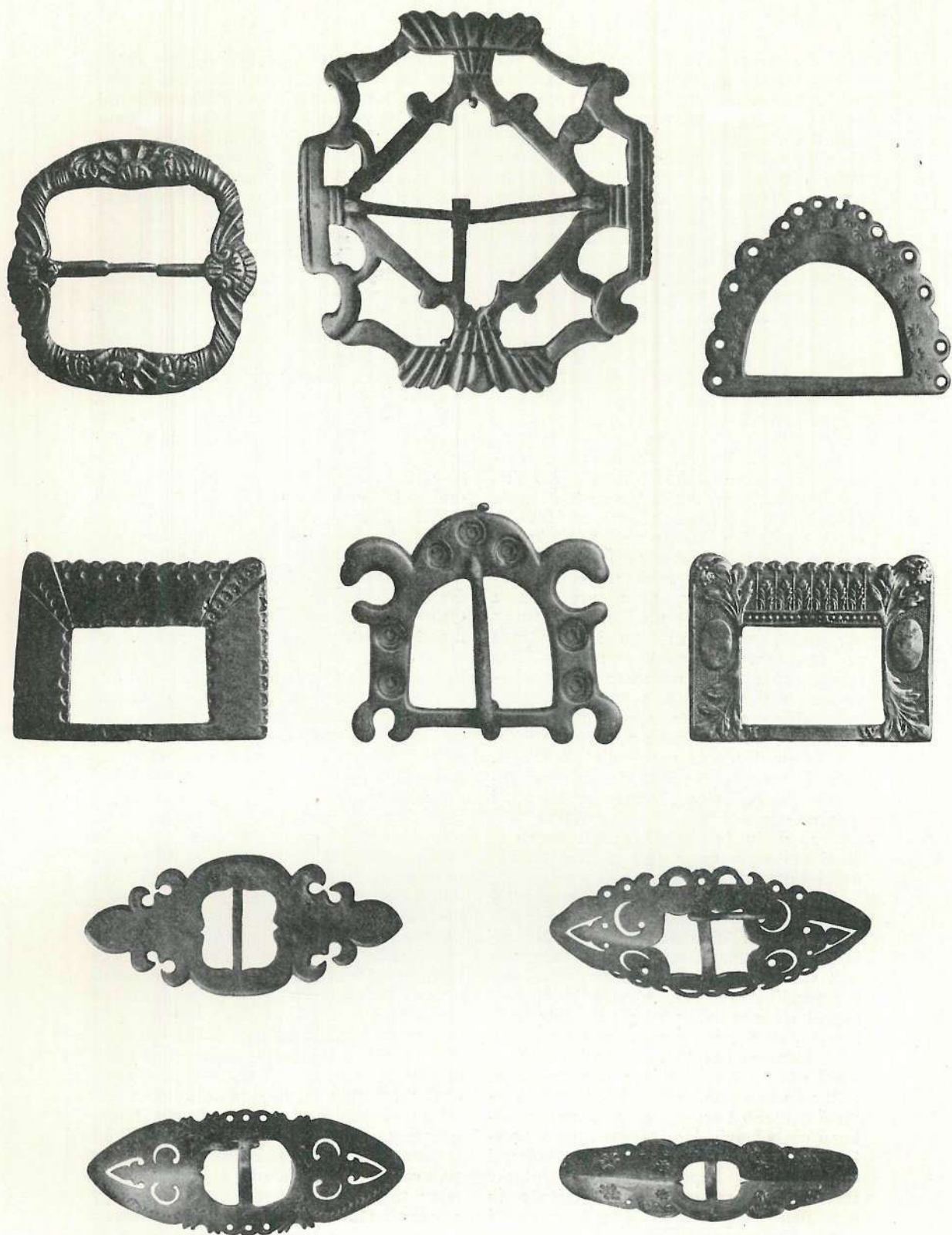
Nagyrészt új munkatársakkal, de az első kötet beosztását és irányát követve, öntötte formába a második kötet anyagát. S ha az egyes szerzők fölfogásában a dolog természeténél fogva nyilvánul is eltérés, a két kötet beosztásával, tartalmával s a cikkeit vezérlő szellemével úgy illeszkedik egymáshoz, mintha egy ember alkotása volna. Tudjuk, hogy a más intencióihoz való ragaszkodás nem csekély önmegtagadással jár s ez önmegtagadás nálunk nem épen fölkapott erény. Szalay Imre ugyan csak elismerésre méltó módon hű maradt Czobor tervéhez s az ennek tárgykörét folytató írókat is úgy tudta megváltogatni, hogy bizonyára az ő részéről éri a legnagyobb dicséret, ha ez időnek előtte elhunyt tudósunk megéri a második kötet megjelenését.

A millenáris kiállítás emlékét megörökítő díszmű második részében Radics Jenő, Mihalik József, Varjú Elemér és Gerecze Péter dolgozatai bírnak ránk nézve a legtöbb érdekléssel. Valamennyi-

A MAGYAR KIRÁLY TRÓNJA A BUDAI KIRÁLYI PALOTÁBAN.

*Szemelvény
Magyarország
történelmi
emlékei az
ezredéves
kiállításon
c. műből.*

ZÓLYOMMEGYEI TARISZNYA- ÉS TÚSZÓ-CSATTOK.

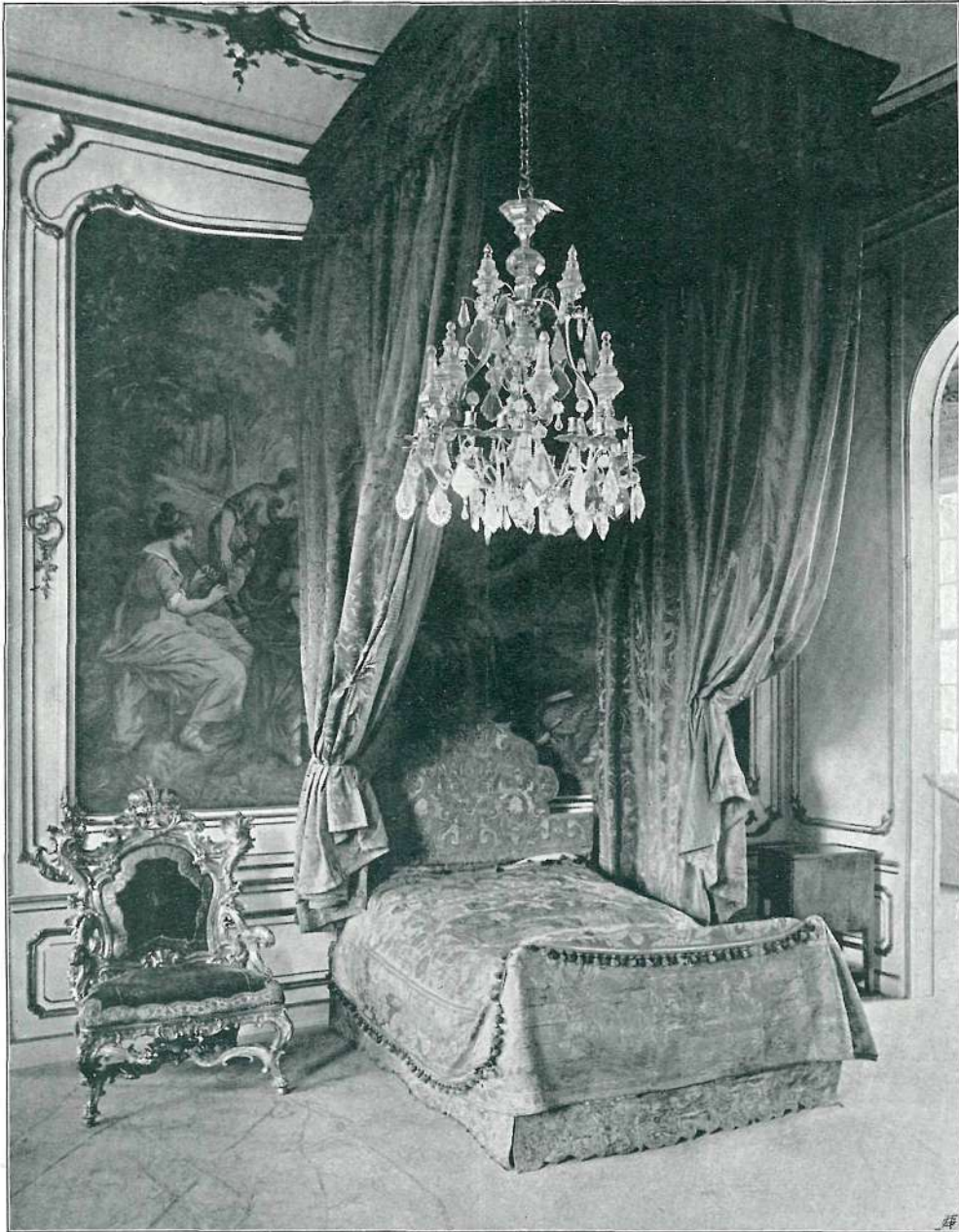
*Szemelvények
Magyarország történeti emlékei
az ezredéves kiállításon c. műből.*

nek tárgya az iparművészet körébe vág s bár valamennyi megérzi emlékeink nagy tömegében a magyaros vonást, a nemzeti jelleget művészetünk fejlődésében Radisics Jenő emeli ki a leginkább plasztikus módon. Radisics első cikke a Mátyás korabeli művészet szórványosan fennmaradt főműveivel foglalkozik; annál szervezettebb fejlődés tárul elénk azon fejtegetéseiben, amelyek a XV. századtól a XVIII. század végéig ránk maradt egyházi ruhákat ismertetik. Már a XV. századból rendkívül nagy számban ránk maradt miseruhák is arról tanuskodnak, hogy a textil művészetnek nálunk is akadtak hivatott művelői s a hímzés helylyel-közzel meglepő virágzást ért.

Irott adatokkal még régiebb időkről is kimutathatjuk ezt. A koronázási palást díszítésében alighanem nagy része volt Gizella királynénak, Szent István feleségének. Erzsébet királyné Nagy Lajos királyunk anyja mestere volt a hímzésnek. Magyarországi István festő és hímzőmester a XIV. században a francia király udvari festője s kamarása lesz. A XIII. és XIV. századból csak nagyon kevés emlék marad ránk, ezzel szemben a XV. századbeli miseruhák száma nálunk oly nagy, mint külföldön is alig más országokban. Már ezek is több sajátos izlésű művészi központra engednek következtetést. A XVI. századtól kezdve miseruháink a díszítés és motívumai tekintetében egyre sajátosabb nemzeti jelleget tükröztenek vissza, mely szinte a XVIII. század végéig érvényesül. Hasonló conclusiókra jut Radisics „A magyar művészi ipar az ezredéves kiállításon” című cikkében, mely lelkes hangjánál fogva is alkalmas arra, hogy irányt szabjon ezutáni kutatásainkban.

Alaposság, az adatok szigorú megrostálása jellemzi Mihalik József cikkeit, aki az ezredéves kiállítás kapcsán bemutatott emlékekkel illusztrálva, ötvösségünknek valósággal tömören összefoglalt kis compendiumát adja. A csúcsíveskori ötvösségről írt tanulmányának legszebb részlete az, amelyben az egykorú magyar- és németországi kelyhek művészi díszítését a mi emlékeink előnyére szembeállítja. Sok új adatot találunk Mihaliknak harmadik, újabb kori ötvösségünkkel foglalkozó cikkében is. Valósággal úttörő munkát végzett Varjú Elemér, aki irodalmi emlékeinkkel kapcsolatban a miniatúr festészet magyarországi fejlődését is behatóan tárgyalja, s ennek nemzeti vonásait is kimutatja, amiket hova-hamar

a képzőművészet és iparművészet terén csak az tagadhat el ezután, aki emlékeinket nem ismeri. Varjú Elemér fejtegetései folyamán régi könyveink kötéseit is behatóan méltatja. Gerecze Péter az emlékek helyhez kötöttségénél fogva a kiállításon bemutatott tárgyak kapcsán, csak nagy vonásokban jellemezhetette építészetünket és szobrászatunkat, de Réthy Lászlóhoz és Gohl Ödönhöz hasonlóan szintén derék munkát végzett. Ez utóbbiak régi pénzeinket és érmeinket ismertetik. Hogy mily nagy mértékben hatotta át a művészi szellem a régi magyarokat, annak semmi sem fényesebb jele, minthogy régi hadi-, köz- és társadalmi életünk emlékei is telvél művészi vonásokkal. Régi fegyvereink, városi és céhjelvényeink iparművészeti szempontból véve is gyakran igazi remekművek. A történelmi és kulturhistoriai érdekű cikkeket, amelyeket ez emlékek illusztrálnak, díszmunkánkban Békefi Remig, Szendrei János, Csánki Dezső, Schönherr Gyula és Benkő Henrik írták. A kiállításon bemutatott összefoglalásokat Hermann Ottó és Nagy Géza ismertetik. Különösen a Hermann Ottó cikkében méltatott tárgyak népies művészetünknek valóságos tárházát képezik. A teljesség okáért megjegyezzük, hogy a kiállítás renaissance-kori épületcsoportját a szerkesztő írja le, ugyancsak Szalay Imre lendületes zárószava rekeszti be a millenáris kiállítás fényéhez és jelentőségéhez méltó díszművet. Bármily sokoldalú is, a kép, amelyet e mű régi művészetünkről nyújt, mint munkatársai is nem egy helyen vallják be, nem teljes. De ha egyéb eredménye nem is volna, mint az, hogy további kutatásra ösztönöz, még akkor is első rangú irodalmi cseménynek kellene tartanunk a díszmű megjelenését. S erre munkánk ugyancsak alkalmas. Beható tanulmányait temérdek kép kíséri, mely a munka természeténél fogva helylyel-közzel szűkszavu fejtegetéseket oly szerencsésen egészíti ki, hogy a laikus közönség is nemcsak a maga gyönyörűségére meríthet bőséges okulást az egyes fejtegetésekből, hanem elég jártasságot szerezhethet ezekből ahhoz is, hogy a szakembereket közreműködésével kutatásaikban támogathassa. Bár a nagyképűség sok helyütt teljességgel kizárná a műkedvelőket a tudomány csarnokaiból, a dolgozó asztalán túl látó szakember jól tudja, hogy a művelt laikus figyelmeztetése kutatásai közben nem egyszer ugyancsak értékes

SZOBA RÉSZLETE AZZAL AZ ÁGYGYAL,
A MELYBEN MÁRIA TERÉZIA MEGHALT.
ESZTERHÁZAI KASTÉLY XVIII. SZÁZAD.

*Szemelvény
Magyarország történeti emlékei
az ezredéves kiállításon c. műből.*

A CORVIN-KALVÁRIA.
AZ ESZTERGOMI FŐSZÉKESEGYHÁZ KINCSTÁRÁBÓL.

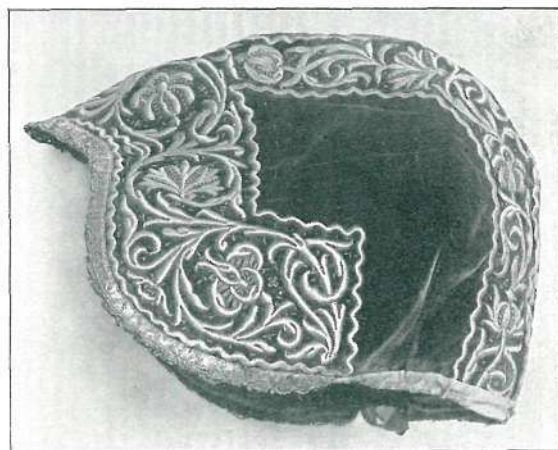

A GYŐRI ANTIFONALE KÖTÉSE.
A GYŐRI PAPNÖVELDE KÖNYVTÁRÁBÓL.

*Szemelvények
Magyarország történeti emlékei
az ezredéves kiállításon c. műből.*

A PÁLFFY SERLEG.
A PÁLFFY HERCEGEK
MALACKAI KINCSTÁRÁBÓL.

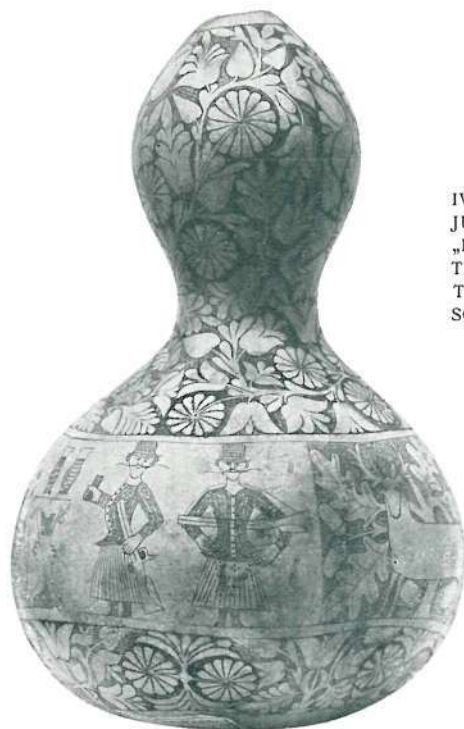

FÓKÖTŐ.
VÓRÓS BÁRSONY,
ARANYHIMZÉSSSEL.
XVIII. SZÁZAD.

A NAGYBÁNYAI EV. REF. EGYHÁZ
BILLIKOMA 1576-BÓL.

Szemelvények Magyarország történelmi emlékei az ezredéves kiállításon című műből.

IVÓBAKOK.
JUHÁSZOKTÓL
„EGY ITAL VIZRE“ VALÓK,
TIPIKUS BOGLÁROS,
TULIPÁNOS, STB. ÉKÍTÉSSEL.
SOMOGYMEGYE.

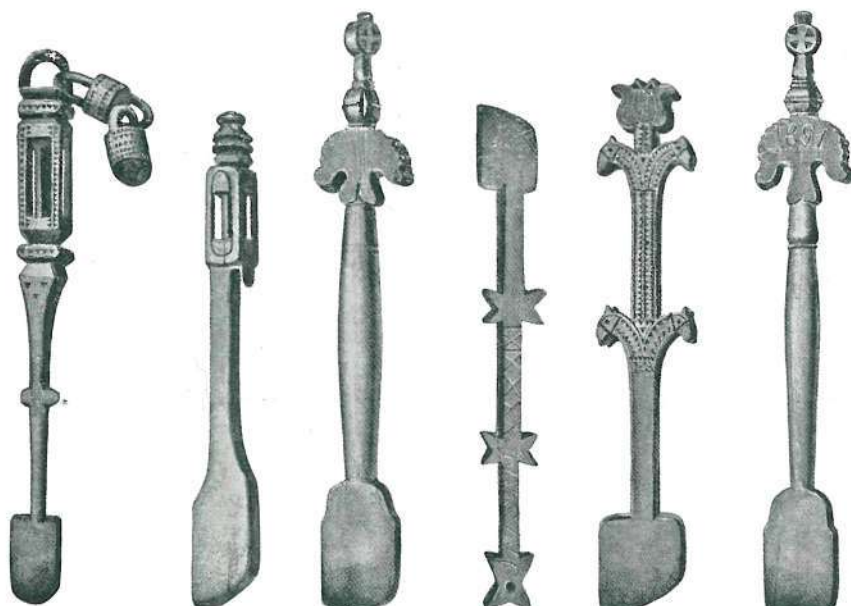
1.

2.

SOMOGYGŐCSÉJI
PÁSZTOR KÉSZSÉG.

1. SÓTARTÓ,
STILIZÁLT
KOSFEJEKKEL.
2. TÜKÖRFA,
TIPIKUS BOGLÁR-
ÉKÍTMÉNYEKSEL.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

*Szemelvények
Magyarország történeti
emlékei az ezredéves
kiállításon c. műből.*

MAGYAR KAVARÓK.
1., 2. SZEGED.
3., 4. KECSKEMÉT.
5., 6. KISKÚNSÁG
CSERÉNYEIBŐL.

s bizonyos, hogy a műtörténelem külföldön nem érte volna el pompás virágzását, ha hivatásos művelőit kutatásaikban a művelt laikusok egész serege nem támogatja. Igazságtalanság volna, ha végül e fentebbiekben csak nagy vonásokban ismertetett díszmű külső kiállításáról és kiadóiról nem szólnánk. Ami az előbbit illeti, ez páratlanul fényes s csak kevés díszmű jelent meg eddig nálunk, amely a kiállításában nyilvánuló jó ízlés és finomság tekintetében ezzel versenyezhetne. A nyomás Hornyánszky Viktor nyomdáját dicséri. A színes műlapok, heliogravürök és autotípiák külföldön készültek ugyan, a kiadók is bécsiék; a lelkiismeretes gondnál fogva azonban, amelylyel elvállalt munkájukat elvégezték, a kiadók Gerlach Márton és társa Wiedling Albert bizvást megérdemlik, hogy a szerkesztő és a munkatársaké mellett az ő érdemüket se hallgassuk el. —x.

 INTALAPOK iparosok és ipariszcolák számára című és a kereskedelemügyi magyar kir. miniszter megbízásából a M. Iparművészeti Társulat kiadásában megjelenő füzetes vállalat m. évfolyamának 5. és 6. füzeté április hó folyamán jelent meg. A túlnyomóan színes nyomású mintalapon kiválóbb tervezőink újabb munkáit látjuk jó reprodukciókban s ahol a terv megkívánja, természetnagyságú részletrajzok kísérik a terveket. A most megjelent füzetekben látjuk Horti Pál síkdíszítményeit és könyvtábláit, Menyhért Miklós, Pálinkás Béla és Bodor Aladárnak bútorterveit, Bauer Gyula, Schwarz Mariska, Abt Sándor, Tólos Gyula, Friedmann József bútorterveit, Nagy Sándor, Stiassny Aladár, Dobay Jenő, Kohn Antal és Pilló Sándor falidíszítményeit, Dékány Árpád varrott csipkéit és Abt Sándor ékszereit. Az egész évfolyamnak (6 füzet, 30 mintalappal és mintegy 30 természetnagyságú részletrajzzal) előfizetési ára 20 korona. Melegen ajánljuk a Mintalapot olvasóink szíves figyelmébe.

 LYKA KÁROLY: Kis könyv a művészetről. Budapest, Singer és Wolfner, 1904. Ára 3 korona. Szerző könyvét a magyar közönség ama széles rétegének szánta, amely örömmel érdeklődik a képzőművészetek iránt és fogékony figyelemmel kíséri az iparművészetet is. Ezek számára kalauzul olyan fontos szempontokat állít fel, amelyek révén mindenki könnyebben érti meg a képet, a szobrot, az épületet és a

lakásberendezés műtárgyait. Nem nevezhető műve sem rendszeres, sem kimerítő esztétikának, hanem egyszerű vezérfonál olyan ember számára, aki már megkóstolta a művészet adta élvezetet s módot keres arra, hogy ezt mélyebbre hatóan folytassa. Lyka könyve tehát első sorban gyakorlatias irányú s épp ezért kerüli a teoretizálást. Könnyen érthető, bárki előzetes idevágó tanulmány nélkül forgathatja lapjait.

Csak jó szem és jó szívvel kíván az olvasótól s ha az megvan, akkor biztosít, hogy sikerül bárkinek meghódítani lelke számára a művészet összes tartományait nyomról-nyomra. Első kérdésül veti fel, hogyan kell műtárlatot nézni? Aztán ha ehhez már megkaptuk a szempontot — következik a rajz, a szín, a stilizáló művészet szellemébe való elmélyedés. Tárgyalás alá veszi a kép keletkezését, az arckép és tájképre való különös tekintettel. Majd a szobrász művészetét veszi elő s ezzel kapcsolatban kitér egy fejezetben a jó és rossz kútra, egy másikban pedig a temető művészetére. Az iparművészetet sem ejti el tanulságos sorozatából. „Elmélkedés a bútorról“ cím alatt meghatározza a lakásberendezési tárgyak erényeit és hibáit. Okosabban erről még soha sem írt senki. Végül pedig a szecessziós stílus és magyar stílus körül felmerült vitának azzal vet véget, hogy a művészetet csak művészek csinálják, papíron nem lehet stílust teremteni, íróasztal mellől nem lehet művészeti irányokat diktálni.

Lyka a múlt művészeti megértése mellett inkább többre becsüli az egészséges művészi élet teremtésének szükségességét a jelenben. Törekvése, hogy az új nemzedék ne csak értse, hanem érezze is át, élvezni is tudja igazán, önállóan a jelen művészetét s ezzel mintegy reformálni akarja az életfelfogást, még pedig a művészet szellemében. Nemesebb és nagyobb célt alig lehet képzelni, mint a minőt ez a „kis könyv“ szolgál. Az a mód, amivel előadja mondókáját előkelő és világos, finom és kellemes — s amellett népszerű tud maradni. Cikkei kínálják magukat; ha művelt ember kezébe kerülnek, lehetetlen, hogy el ne olvassa azokat. Olyan világos, hogy laikus is megértheti s olyan tartalmas, hogy szakember is tanulhat belőle. Lyka a legteljesebb mértékben bírja a lekötés művészetét és észrevétlenül képes elültetni a lelkekben azt a magot, amelyből a művészetek szeretete nő ki.